

Justitieutskottets betänkande

1978/79:32

med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till kriminalvården jämte motioner

ANDRA HUVUDTITELN

1. **Kriminalvårdsstyrelsen.** Utskottet tillstyrker regeringens i propositionen 1978/79:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten F 1 (s. 90 och 91) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 55 066 000 kr.

2. **Kriminalvårdsanstalterna.** Regeringen har under punkten F 2 (s. 91 – 94) föreslagit riksdagen att till Kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 706 106 000 kr.

Motioner

I motionen 1978/79:245 av Svea Wiklund (c) och Ella Johnsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att kriminalvårdsstyrelsen och domstolsverket tillsammans gör en översyn av frågan om möjligheterna att utjämna den ojämna beläggningssituationen i kriminalvårdsanstalterna.

I motionen 1978/79:417 av Paul Jansson m. fl. (s) hemställs dels att riksdagen beslutar att hos regeringen begära omprövning av det tidigare nedläggningsbeslutet beträffande annexet Rödjan vid kriminalvårdsanstalten i Mariestad (yrkande 1), dels att riksdagen beslutar hos regeringen begära att semesterstängning av Rödjan under sommarmånaderna prövas i enlighet med vad som föreslås i motionen (yrkande 2).

I motionen 1978/79:500 av Per-Axel Nilsson m. fl. (s, c, m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att tidigare nedläggningsbeslut av kriminalvårdsanstalten i Lärbro upphävs till dess att minst två lokalanstalter uppförts inom Stockholmsområdet.

I motionen 1978/79:845 av Birgitta Johansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framhålls angående förbättringar i arbetsmiljön vid kriminalvårdsanstalterna Tidaholm och Norrtälje.

I motionen 1978/79:853 av Svea Wiklund (c) och Åke Polstam (c) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs

om nya tjänster som vårdare vid kriminalvårdsanstalterna för bekämpande av narkotikamissbruk.

I motionen 1978/79:1168 av Gunilla André (c) och Anne-Marie Gustafsson (c) hemställs att riksdagen beslutar hos regeringen begära omprövning beträffande beslutet att lägga ned annexet Rödjan vid kriminalvårdsanstalten i Mariestad.

I motionen 1978/79:1169 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen 1978/79:1108 anføres angående åtgärder för att komma till rätta med narkotikamissbruket inom kriminalvårdsanstalter (yrkande 3).

I motionen 1978/79:1179 av Sven Johansson m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning om åtgärder för bättre rehabilitering av intagna på fängsvårdsanstalt enligt de riktlinjer som anges i motionen.

I motionen 1978/79:1181 av Blenda Littmarck m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar i lagen om kriminalvård i anstalt i enlighet med i motionen anförda riktlinjer (yrkande 1 delvis).

I motionen 1978/79:1190 av Åke Polstam m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna dels vad i motionen anføres om permissionsbestämmelserna inom kriminalvården (yrkande 1 delvis), dels vad i motionen anføres om pågående översyn av anstaltsbeståndet inom kriminalvården (yrkande 2) samt att riksdagen beslutar att till Kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 800 000 kr. förhöjt anslag av 706 906 000 kr., varvid dessa extra medel skall tillföras delposten arbetersättningar i specialstaten, att nyttjas för försöksverksamheten med ett modifierat system med marknadsanpassade ersättningar till intagna vid anstalterna Norrtälje, Tidaholm och Ödevata (yrkande 3).

I motionen 1978/79:1756 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar dels att hos regeringen hemställa om nödvändiga åtgärder för ett skyndsamt avskaffande av isoleringsstraffet och de s. k. säkerhetsavdelningarna (yrkande 1), dels att uttala att FFCO erkänns som förhandlingsorganisation (yrkande 2), dels att hos regeringen hemställa om en utredning rörande förhållandena vid fängelserna i enlighet med vad som anføres i motionen (yrkande 3).

I motionen 1978/79:2106 av Esse Petersson (fp) och Nils Hörberg (fp) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen hos regeringen anhåller att åtgärder skyndsamt vidtas i enlighet med vad som anføres i motionen angående narkotikafri miljö i kriminalvårdsanstalterna (delvis).

Utskottet

Under denna punkt föreslås i propositionen att riksdagen till kriminalvårdsanstalterna anvisar ett förslagsanslag av 706 106 000 kr., vilket innebär en höjning i förhållande till anslaget för innevarande budgetår med 53 156 000 kr. Medel beräknas bl. a. för tre tjänster för tillsynspersonal vid en ny narkotikafri avdelning vid kriminalvårdsanstalten Härlanda i Göteborg. Vidare beräknas medel för tre tjänster som vårdare i en ny visitationspatrull vid kriminalvårdsanstalten Norrköping samt för tre tjänster som översköterska. För biblioteksverksamheten inom kriminalvården beräknas 1 072 000 kr., vilket förutom prisomräkning innebär en höjning med 375 000 kr.

Kriminalvården hade den 1 juli 1978 4 049 platser på kriminalvårdsanstalterna, varav 2 237 slutna och 1 812 öppna. Högsta beläggningen under år 1978 var 4 034 mot 3 915 under år 1977 och 3 821 under år 1976.

Departementschefen pekar på att den ökning av beläggningen, som ägde rum under år 1977, har fortsatt under år 1978. Ökningen avser huvudsakligen intagna med långa verkställighetstider. Antalet intagna med en strafftid på två år eller mer var sålunda 583 den 1 mars 1976, 611 den 1 mars 1977, 745 den 1 mars 1978 och 803 den 1 november 1978. Inom denna grupp föreligger en proportionellt kraftigare ökning av antalet personer med en strafftid på fem år eller mera. Den 1 mars 1976 uppgick antalet sådana intagna till 128, den 1 mars 1978 till 177 och den 1 november 1978 till 199. Uppgången av antalet intagna som har dömts till långa frihetsstraff hänför sig enligt departementschefen främst till personer som har fällts till ansvar för narkotikabrott av allvarlig art. Ökningen berör i första hand de slutna riksanstalterna.

Med hänsyn till belägningsutvecklingen har regeringen beslutat att medge kriminalvårdsstyrelsen att öppna vissa tidigare stängda avdelningar vid kriminalvårdsanstalter samt att ändra tidigare beslut om nedläggning av anstalter. Sålunda medgavs kriminalvårdsstyrelsen den 27 april 1978 att öppna två tidigare stängda avdelningar med sammanlagt 40 platser vid den slutna riksanstalten Tidaholm. Vidare har kriminalvårdsstyrelsen den 1 februari 1979 bemyndigats att tillfälligt öppna tidigare stängda avdelningar. Därigenom har erhållits, vid kriminalvårdsanstalten Hall (Backen) 30 platser, vid Karlskrona 12 platser, vid Skenäs 24 platser och vid Skänninge 10 platser. Slutligen har regeringen den 1 mars 1979 beträffande kriminalvårdsanstalten Lärbro och annexet Rödjan vid kriminalvårdsanstalten Mariestad förordnat att Lärbro skall läggas ned först i samband med att den första av två planerade lokalanstalter i Stockholmsområdet tas i bruk, att Lärbro fr. o. m. den 1 juli 1979 skall förändras från öppen riksanstalt till öppen lokalanstalt med 40 platser i kriminalvårdens Nyköpingsregion samt att beslutet om nedläggning av Rödjan skall upphävas och frågan om nedläggning på nytt prövas när en ny lokalanstalt kan öppnas i Karlskoga. Detta beräknas ske under budgetåret 1982/83.

Tillgången på anstaltsplatser och beläggningssituationen tas upp i flera motioner.

I motionen 245 hemställs sålunda att kriminalvårdsstyrelsen och domstolsverket tillsammans skall se över problemet med att beläggningen av kriminalvårdsanstalterna varierar under året. Enligt motionärerna finns det en överkapacitet vid anstalterna under sommaren och under tiden 15 december – 15 februari. Anledningen härtill är enligt motionärerna bl. a. det avbrott i dömandet som sker under domstolarnas sommarledigheter. Motionärerna anser att en jämnare handläggning vid domstolarna verkningsfullt skulle kunna bidra till utjämning av antalet tillgängliga platser vid kriminalvårdsanstalterna. Motionärerna nämner också att en översyn av uppskovsinstitutet skulle kunna bidra till en lösning av problemet.

Frågan om de säsongsmässiga variationerna av beläggningen vid kriminalvårdsanstalterna berördes i kriminalvårdsstyrelsens anslagsframställningar för budgetåret 1979/80. Bl. a. uttalades där att det hårda beläggningstrycket under årets första kvartal beror på variationer i intagningen av korttidsdömda. En total utjämning av denna variation torde enligt kriminalvårdsstyrelsen inte kunna åstadkommas utan långtgående förändringar i gällande lagstiftning. Enligt kriminalvårdsstyrelsen är den ojämnhet i antalet verkställbara domar som kan hänföras till lägre aktivitet under sommarmånaderna hos polis, åklagare och domstolar en faktor som kan påverkas inom ramen för gällande lagstiftning. Variationer i beläggningen bör enligt kriminalvårdsstyrelsen i övrigt bemästras genom att stängda avdelningar på anstalterna tillfälligt tas i anspråk.

Kriminalvårdsstyrelsen har under sommaren 1978 stängt vissa anstalter under lågbeläggningstiden. Samtidigt har personalen på dessa anstalter i de flesta fall kunnat ges semester utan att vikarier behövt anställas. En liknande ordning förutses för sommaren 1979.

En arbetsgrupp inom kriminalvårdsstyrelsen för semesterstängning av anstalter m. m. avlämnade i oktober 1978 en promemoria med förslag till åtgärder för att bemästra beläggningstoppar avseende intagna vid öppen kriminalvårdsanstalt under januari, februari, mars och april 1979. Gruppen redovisade bl. a. en kartläggning av intagna som påbörjat verkställigheten under januari och februari 1978 på anstalterna Lärbro, Viskan, Ulriksfors och Skänninge. Av kartläggningen framgick bl. a. att de flesta intagna fått sin påföljd bestämd genom domar som meddelats under hösten. Enligt arbetsgruppen skulle toppbeläggningen vid anstalterna märkbart ha påverkats om de domar rörande brott som begåtts före den 30 april 1977 och som meddelats efter den 1 augusti 1977 i stället hade meddelats under maj, juni och juli 1977. Vidare uppgav arbetsgruppen att beläggningen påverkas av uppskovsreglerna. Beviljade uppskov hade till stor del inneburit att straffen verkställts under januari och februari 1978. Beläggningsutvecklingen vid öppna kriminalvårdsanstalter under åren 1975 – 1978 visar enligt arbetsgruppen att beläggningen varit högst under årens första månader men att den därefter sjunkit och varit

lägst i augusti, varefter den åter stigit mot slutet av åren.

Frågan om den säsongsmässiga beläggningsutvecklingen vid kriminalvårdsanstalterna berördes också i riksrevisionsverkets rapport 1977 om platsbehovet och platstillgången vid kriminalvårdens anstalter. Riksrevisionsverket förordade kortare eller längre periodvis stängning av vissa anstalter vid temporär nedgång i beläggningen. I en uppföljning av revisionen inom kriminalvårdsverket i april 1978 rekommenderade riksrevisionsverket att anståndsinstitutet skulle aktivt utnyttjas för att en jämnare beläggning skulle uppnås på anstalterna.

I en revisionsrapport 1977 angående tingsrätternas handläggning av brottmål konstaterade riksrevisionsverket att tillströmningen av intagna till kriminalvårdsanstalterna varierar kraftigt under året eftersom tingsrätterna avdömer färre brottmål under juli och augusti. Riksrevisionsverket föreslog domstolsverket att överväga möjligheten att utfärda rekommendationer om hur tingsrätterna skulle kunna lägga upp arbetet så att semesterperioden i mindre utsträckning bidrar till säsongvariationer hos kriminalvården. Med anledning av förslaget uttalade domstolsverket att det ankommer på och bör ankomma på kriminalvårdsstyrelsen att ensam ha ansvaret för verkställighetsfrågan. Domstolsverket avsåg inte att vidta några åtgärder på området.

Bestämmelser om uppskov ges i lagen om beräkning av strafflid. Uppskov får medges av kriminalvårdsstyrelsen om det föreligger särskilda skäl att den som dömts till fängelse behöver uppskov med hänsyn till hälsotillstånd, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra omständigheter. Uppskov får meddelas högst sex månader från det domen blivit verkställbar eller om synnerliga skäl föreligger under ytterligare sex månader. Under budgetåren 1976/77 och 1977/78 avgjordes 2 705 resp. 3 200 ansökningar om uppskov. Ungefär hälften av dessa bifölls medan ungefär en fjärdedel beviljades delvis.

Enligt tillämpningskungörelsen till lagen om beräkning av strafftid får regionchef beträffande den som dömts till fängelse högst åtta månader medge anstånd med påbörjande av verkställigheten om det behövs för att åstadkomma en jämnare beläggning på kriminalvårdsanstalterna. Anstånd får medges högst sex månader. Om verkställighet påkallas på grund av att den dömda missbrukar alkohol eller narkotika får anstånd inte förekomma. Anståndsinstitutet utnyttjas i praktiken endast i några enstaka fall per år.

Den framtida utformningen och dimensioneringen av kriminalvårdsanstalterna ses f. n. över av en arbetsgrupp inom justitiedepartementet med företrädare för departementet, kriminalvårdsstyrelsen och berörda personalorganisationer. Gruppen skall fastställa anstalternas utnyttjandegrad och behandlingsresurser samt lämna förslag bl. a. rörande åtgärder vid beläggningsvariationer. Arbetet beräknas bli avslutat under sommaren 1979.

Enligt utskottets mening försvårar de stora variationerna under året i beläggningen, främst i de öppna anstalterna, ett rationellt utnyttjande av anstaltsbeståndet. Av vad som sagts ovan framgår att problemet övervägs

inom kriminalvårdsstyrelsen och att vissa åtgärder vidtagits med anledning av den ojämna beläggningen. Bl. a. har vissa anstalter tillfälligt stängts under lågbeläggningstid. Viss påverkan kan också ske genom ändrade rutiner för lagföring och beivrande av brott. Önskemålet att åstadkomma en hårdare styrning av tiden för verkställigheten, bl. a. genom användandet av uppskavs- och anståndsinstituterna, kan tillgodoses endast genom lagändringar.

Frågan om åtgärder inom kriminalvårdens ram övervägs av den arbetsgrupp som f. n. ser över anstaltsbeståndet. Utskottet förutsätter att de olika uppslag som nämnts i det föregående prövas av gruppen. När gruppens arbete redovisats kan bättre än nu bedömas vilken betydelse arbetet i domstolarna har i sammanhanget. Utskottet vill erinra om att frågan om åtgärder i den delen inrymmer särskilda problem med hänsyn till principen om domstolarnas självständighet när det gäller det dömande arbetet och deras förhållande till domstolsverket. Arbetsgruppens förslag bör ej föregripas av riksdagen. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen 245.

I motionen 1190 uttalar motionärerna att antalet kriminalvårdsanstalter med platser för kvinnor bör ökas som ett viktigt led i uppbyggnaden av lokalanstaltsystemet. Frågan bör enligt motionärerna beaktas vid den pågående översynen av anstaltsbeståndet. Motionsyrkandet innebär att de anförda synpunkterna skall ges regeringen till känna.

Frågan om förhållandena för kvinnliga intagna har tidigare behandlats av utskottet bland annat i samband med budgetbehandlingen under de två närmast föregående riksmötena (JuU 1976/77:29, 1977/78:31). Utskottet har understrukit vikten av att frågan om vården av kvinnliga intagna ägnas särskild uppmärksamhet vid den fortsatta uppbyggnaden av anstaltsbeståndet och utformningen av kriminalvården i övrigt. Därvid har utskotten särskilt pekat på önskemålet om vidgade möjligheter till lokalanstaltsplacering för kvinnliga intagna.

Utöver de 84 platser för kvinnor som finns vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg har inrättats sammanlagt 21 lokalanstaltsplatser för kvinnor. I de nya lokalanstalter som uppförs eller planeras i Helsingborg, Södertälje (Hageby), Luleå, Umeå, Borås och Stockholm kommer också platser att inrättas för kvinnor. Kvinnoplatser kommer efter genomförandet av pågående ombyggnadsarbeten att inrättas också vid kriminalvårdsanstalterna, Tygelsjö utanför Malmö och Orretorp i närheten av Karlstad.

Som tidigare år vill utskottet, i linje med motionärernas önskemål, uttala sin anslutning till uppfattningen att de kvinnliga intagna har samma behov av och samma rätt till anstaltsplacering i närheten av hemorten som manliga intagna. En fortlöpande ökning av möjligheterna för kvinnor att bli placerade på lokalanstalt sker f. n., och utskottet förutsätter att frågan ägnas särskild uppmärksamhet under den i det föregående nämnda översynen av anstaltsbeståndet. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida är enligt utskottets mening inte erforderlig. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till

motionen 1190 i nu behandlad del.

I motionerna 417 och 1168 begärs omprövning av regeringens beslut att lägga ned annexet Rödjan vid kriminalvårdsanstalten Mariestad. I motionen 417 begärs också att riksdagen hos regeringen skall begära att frågan om semesterstängning av Rödjan prövas.

I motionen 500 begärs att regeringens beslut att lägga ned kriminalvårdsanstalten Lärbro inte verkställs förrän minst två lokalanstalter uppförts inom Stockholmsområdet.

Kriminalvårdsanstalten i Mariestad är en lokalanstalt inom kriminalvårdens Boråsregion. Den har 109 platser, 69 slutna på huvudanstalten och 40 öppna på annexet Rödjan som ligger ca 2,5 km därifrån. På Rödjan finns verkstäder för grovsnickeri och grovsömnad. Arbetsdrift förekommer också i viss utsträckning i form av jord- och skogsbruk. Regeringen förordnade den 15 december 1977 att annexet Rödjan skulle läggas ned så snart som möjligt, dock senast den 30 juni 1979. Utskottet prövade förra året två motioner med begäran om omprövning av nedläggningsbeslutet (JuU 1977/78:31). Utskottet fann att det från statsfinansiella synpunkter var angeläget att den påbörjade reduktionen av anstaltsplatser fullföljdes. Med hänsyn till beläggningssituationen kunde enligt utskottets mening reduktionen endast avse sådana anstalter som inte används för intagna med långa strafftider. Valet av bl. a. Rödjan hade enligt utskottet skett med särskilt beaktande av de olika regionernas behov av lokalanstalter och öppna anstaltsplatser, och utskottet fann inte anledning ifrågasätta riktigheten av denna bedömning. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionerna men framhöll samtidigt att, om beläggningssituationen totalt sett förändras eller andra skäl föranleder till det, särskild uppmärksamhet borde ägnas åt möjligheterna att behålla Rödjan och det nuvarande platsantalet vid Mariestadsanstalten.

Regeringen har därefter som ovan nämnts den 1 mars 1979 upphävt beslutet om nedläggning av Rödjan och meddelat att frågan kommer att prövas på nytt när en ny lokalanstalt kan öppnas i Karlskoga, vilket beräknas ske under budgetåret 1982/83.

Kriminalvårdsanstalten Lärbro på norra Gotland är en öppen riksanstalt med 58 platser. Regeringen beslöt den 15 december 1977 att anstalten skulle läggas ned snarast, dock senast den 30 juni 1979.

Frågor om platsreducering vid Lärbroanstalten samt om nedläggning av anstalten har tidigare uppmärksammats av utskottet (JuU 1975:11, JuU 1976/77:29). Utskottet uttalade år 1977 bl. a. att det med hänsyn till angelägenheten av att personalens intressen blir tillgodosedda borde vara möjligt att dröja med nedläggningen utöver den frist – till senast den 30 juni 1979 – som regeringen bestämt. Uttalandet gavs enligt riksdagens beslut regeringen till kännna.

Regeringen har därefter som ovan nämnts den 1 mars 1979 förordnat att Lärbroanstalten skall läggas ned först i samband med att den första av två planerade lokalanstalter tas i bruk i Stockholmsområdet. Lokalanstalterna

beräknas bli färdiga under budgetåret 1981/82.

Genom regeringens beslut den 1 mars 1979 beträffande Rödjan och Lärbro har motionärernas önskemål blivit i huvudsak tillgodosedda. Yrkandena i motionerna 417, 1168 och 500 angående omprövning av tidigare nedläggningsbeslut bör vid sådant förhållande inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Önskemålet i motionen 417 angående semesterstängning av Rödjan får prövas av kriminalvårdsstyrelsen i samband med övriga åtgärder som, enligt vad som sagts ovan, förbereds för att utjämna en väntad minskning i beläggningen under sommarmånaderna. Motionsyrkandet bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motionen 1190 tar motionärerna upp spörsmål kring nedläggningar av anstalter och de problem nedläggningarna för med sig för berörd personal. Enligt motionärernas mening bör den pågående översynen av anstaltsbeståndet utmynna i en långsiktig plan för anstaltsbeståndets utveckling som bör föreläggas riksdagen.

Beläggningsutvecklingen vid kriminalvårdsanstalterna har som förut nämnts efter år 1977 inneburit en ökning av antalet intagna med långa strafftider. Den reducering av anstaltsplatser, som tidigare ägt rum eller beslutats och som motiverats av minskningen i antalet intagna har inte kunnat fullföljas. Stängda avdelningar har öppnats och beslut om nedläggningar har upphävts eller ändrats. Förändringar av denna art måste enligt utskottets mening anses olyckliga från personalsynpunkt. Oro och ovisshet för framtiden hos personalen kan leda till svårigheter i planeringen av vårdarbetet. Ändringar i tidigare beslut försvårar de arbetsmarknadsmässiga insatser som görs för berörd personal.

Från dessa synpunkter skulle det enligt utskottets mening vara en fördel om det fanns en plan för den långsiktiga utvecklingen av anstaltsbeståndet. Det bör emellertid anmärkas att den utveckling av beläggningssituationen som ägt rum under de senare åren svårligen kunnat förutses och att politisk enighet i princip har rätt om att anstaltsbeståndet av statsfinansiella skäl borde minskas i takt med att beläggningen sjunker. Det får vidare anses vara en svår uppgift att vid planeringen av anstaltsbeståndet rätt bedöma effekten på beläggningsutvecklingen av exempelvis ändringar inom strafflagstiftningen eller i fråga om samhällets resurser för beivrande och lagföring av brott.

Den förut nämnda arbetsgruppen som f. n. ser över anstaltsbeståndet har bl. a. till uppgift att lämna förslag rörande den framtida utformningen och dimensioneringen av kriminalvårdsanstalterna. Det är enligt utskottets mening – mot bakgrund av den senare tidens beslut om ändringar av tidigare nedläggningsbeslut m. m. – angeläget att man under detta arbete beaktar önskemål om att anstaltsbeståndet organiseras på ett sådant sätt att en ökad eller minskad beläggning kan mötas med åtgärder som är mindre ingripande för de anställda än en anstaltsnedläggning.

Arbetsgruppens förslag och regeringens ställningstagande till förslagen bör emellertid inte föregripas av någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet förutsätter att riksdagen i samband med nästa års budgetproposition eller i annat lämpligt sammanhang får tillfälle att yttra sig i frågan. Huruvida arbetsgruppens överväganden bör leda till en långsiktig plan som föreläggs riksdagen får enligt utskottets mening prövas när gruppen redovisat resultatet av sitt arbete.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen 1190 i nu behandlad del.

I motionen 1190 yrkas också att riksdagen under förevarande anslag skall anvisa 800 000 kr. utöver regeringens förslag. Medlen skall enligt motionärerna användas för försöksverksamhet med ett modifierat system med marknadsanpassade ersättningar till intagna vid kriminalvårdsanstalterna Norrtälje, Tidaholm och Ödevata.

De intagna i landets kriminalvårdsanstalter får viss ersättning för utfört arbete och för deltagande i studier och andra aktiviteter. Genomsnittsförtjänsten per timme i januari 1978 var vid ackordslön 3 kr. 44 öre och vid tidlön 2 kr. 40 öre. Vid studier utgick ersättning med 2 kr. 40 öre per timme. Lönesystemet skiljer sig markant från vad som tillämpas i samhället i övrigt och ersättningsbeloppen anses av de intagna vara obetydliga i jämförelse med vad som gäller ute i arbetslivet.

Kritiken mot systemet har motiverat de försök att anpassa arbetsersättningen till löneförhållandena på den allmänna marknaden som pågår sedan år 1972 vid den öppna rixanstalten Tillberga och sedan år 1975 vid den slutna rixanstalten Skogome. Utgångspunkten för löneberäkningen är kollektivavtalen på den öppna arbetsmarknaden. Avdrag görs för belopp som motsvarar skatt. De intagna betalar ersättning för kost. Resterande medel skall användas efter en individuell budgetplan. Assistentpersonal bistår de intagna med planering av budgeten. Avsikten är att den intagne skall bidra till sin familjs försörjning och betala skulder. Medel skall också avsättas för omkostnader under permissioner och under den första tiden efter frigivningen. I försöksverksamheten var genomsnittsförtjänsten i januari 1978 13 kr. 78 öre i timmen vid ackordslön och 11 kr. 47 öre – 12 kr. 46 öre vid tidlön.

På Tillberga är produktionen huvudsakligen inriktad på tillverkning av trähus. Därjämte finns en mekanisk verkstad. Beläggningen på anstalten uppgick den 1 mars 1979 till 86 intagna. På Skogome sysselsätts huvuddelen av de intagna i ett tvätteri medan övriga arbetar i en grovkonfektionsverkstad. Beläggningen uppgick den 1 mars 1979 till 69 intagna.

Försöken med marknadsanpassad arbetsersättning vid Tillberga och Skogome har redovisats i särskilda rapporter. Utvärderingarna visar att systemet underlättar de intagnas anpassning i samhället och verkar individuellt brottsförebyggande åtminstone under den första tiden efter frigivningen. Många har lämnat anstalten helt skuldfria, andra med reducerade skulder.

Bruttoutgifterna under budgetåret 1977/78 för försöksverksamheten var vid Tillberga 1,3 milj. kr. och vid Skogome 1,4 milj. kr.

Kriminalvårdsstyrelsen uppgav i sina anslagsframställningar för budgetåret 1979/80 att det skulle medföra en merkostnad på omkring 32 milj. kr. att införa ett system liknande det vid Tillberga och Skogome vid samtliga anstalter. Styrelsen bedömde ett förslag härom somorealistiskt och föreslog i stället en fortsatt försöksverksamhet vid Tillberga och Skogome samt, för vissa andra anstalter, ett modifierat lönesystem i huvudsak byggt på principen om arbetsmarknadsanpassad ersättning. I detta system föreslogs ersättningen till de intagna utgå i tre former, nämligen dels för arbete, dels för annan verksamhet, dels till dem som är helt eller delvis oförmögna att arbeta eller att delta i verksamhet. Arbetsersättningen föreslogs utgå med hänsyn till den intagnes arbetsinsats medan ersättningen för annan verksamhet skulle utgå enhetligt. För samtliga ersättningsformer skulle eftersträvas anpassning till den reguljära arbetsmarknaden. Enligt kriminalvårdsstyrelsens förslag borde det modifierade systemet prövas vid de slutna riksanstalterna Norrtälje och Tidaholm samt vid den öppna lokalanstalten Ödevata. Kostnaden beräknades till 800 000 kr. för budgetåret 1979/80.

I en särskild skrivelse i september 1978 till regeringen har kriminalvårdsstyrelsen hemställt att regeringen skall föranstalta om utredning av frågan om skatteplikt och sociala förmåner för intagna som får arbetsmarknadsanpassad arbetsersättning.

I budgetpropositionen (s. 89) uttalar departementschefen att enligt hans uppfattning tiden nu är kommen att mot bakgrund av erfarenheterna av försöksverksamheten undersöka förutsättningarna för en vidgad verksamhet med marknadsanpassad ersättning. Departementschefen uppger att han avser att inom kort föreslå regeringen att tillsätta en utredning med denna uppgift. Utredningen bör bl. a. behandla de problem som i sammanhanget föreligger med avseende på beskattning, sjukförsäkringsförmåner, införsel, utmätning m. m.

Utskottet har tidigare uttalat sin anslutning till uppfattningen att marknadsanpassad arbetsersättning är av värde från flera synpunkter (JuU 1975/76:28). Samtidigt har emellertid utskottet understrukt nödvändigheten av försiktighet när det gäller att dra slutsatser av den hittills bedrivna verksamheten samt pekat på att det är svårt att avgöra i vilken mån de noterade positiva effekterna har sin grund i marknadslönesystemet eller i andra faktorer. Vidare måste det enligt vad som uttalades av utskottet beaktas att en mycket stor del av de intagna befinner sig i sådant tillstånd, fysiskt eller psykiskt, att de inte rimligen skulle kunna delta i en arbetsdrift liknande den som förekommer på den civila arbetsmarknaden.

Utskottet anser att en försöksverksamhet i linje med den som föreslagits av kriminalvårdsstyrelsen i och för sig skulle kunna lämna ytterligare värdefulla bidrag till en mera definitiv lösning av spörsmålet om arbetsersättning till de intagna. Kostnaden för en sådan försöksverksamhet får dock anses överstiga

vad som under det rådande budgetläget kan inrymmas under förevarande anslag. Härtill kommer att förutsättningarna för en vidgad verksamhet kommer att utredas genom den i budgetpropositionen aviserade utredningen. Resultatet av denna bör ej föregripas. Hinder bör dock inte föreligga att inom ramen för utredningen eller i annat sammanhang vid någon anstalt eller anstaltsavdelning starta ytterligare försöksverksamhet om det visar sig lämpligt. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen 1190 i nu berörd del.

Narkotikasituationen vid kriminalvårdens anstalter tas upp i en rad motioner.

I motionen 853 framhålls att kriminalvårdsstyrelsen i sina petita med hänvisning till narkotikamissbruket begärt 13 nya vårdartjänster men att medel härför inte beräknats i budgetpropositionen. Enligt motionärerna måste det vara ett samhällsekonomiskt intresse att begränsa missbruket av narkotika. Yrkandet går ut på att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om nya tjänster vid kriminalvårdsanstalterna.

Enligt motionen 2106 är det sannolikt inte möjligt att lösa narkotikaproblemen ute i samhället utan att skapa en helt narkotikafri miljö på samtliga kriminalvårdsanstalter. Motionärerna yrkar att åtgärder skyndsamt skall vidtas för att åstadkomma en narkotikafri miljö i anstalterna.

I motionerna 1169 (1108), 1179, 1181 och 1190 framställs olika önskemål om åtgärder för att komma till rätta med narkotikamissbruket på anstalterna. Motionen 1169 upptar sålunda krav på skärpt övervakning av narkotikabrottslingar på anstalterna, på en utökning av verksamheten med visitationspatruller, på ökade möjligheter att visitera besökare, på större satsningar när det gäller narkotikafria avdelningar och på en mer differentierad behandling av de intagna.

Krav på narkotikafria anstalter eller avdelningar och på en mer differentierad behandling av de intagna återfinns också i motionen 1179. För att åstadkomma en bättre rehabilitering av de intagna vill motionärerna dessutom ha utredning om en effektivare eftervård.

I motionen 1181 föreslås ändringar av lagen om kriminalvård i anstalt (KvaL). Ändringarna syftar till att åstadkomma ökade möjligheter att vägra permission, verkamma påföljder vid insmuggling av narkotika i samband med permission och noggrannare kontroll av storlangares brev-, telefon- och besökskontakter.

Strängare permissionsregler begärs också i motionen 1190, nämligen då det gäller intagna som dömts för allvarlig narkotikabrottslighet. Motionärerna vill att de skärpta regler, som enligt 7 § tredje stycket KvaL gäller för vissa intagna med strafftider på fängelse lägst två år eller internering med en minsta tid av två år eller mer, skall kunna tillämpas också beträffande intagna med kortare strafftider. Särskilt pekas på det fallet att en person samtidigt med frihetsstraffet dömts till förvisning och frihetsstraffet med hänsyn till förvisningen bestämts till kortare tid än två år. Motionsyrkandet innebär att

riksdagen skall ge regeringen till känna att det aviserade utredningsarbetet rörande kriminalpolitiken bör omfatta även permissionsreglerna i nämnt avseende.

Antalet narkotikamissbrukare inom kriminalvården kan inte anges med säkerhet. Sedan år 1966 sker emellertid varje år beräkningar av andelen missbrukare inom samtliga anstalter och frivårdsdistrikt. Beräkningarna, som grundas på subjektiva uppskattningar, visar att andelen missbrukare successivt ökat, på anstalterna från 9 till ca 34 procent och inom frivården från 3 till 15 procent. En annan undersökning visar att 8 procent av missbrukarna fått sin första erfarenhet av narkotika i kriminalvårdsanstalt.

Ökningen av antalet narkotikamissbrukare inom kriminalvården, som främst hänför sig till de slutna riksanstalterna, har i hög grad påverkat förhållandena på anstalterna. Missbruket skapar en allmän passivitet hos de intagna som bl. a. tar sig uttryck i minskat deltagande i arbete, studier och fritidsaktiviteter. Vidare försämras förhållandena såväl mellan de intagna inbördes som mellan dem och personalen. Undersökningar har visat att det dominerande problemet i anstaltsarbetet enligt personalen i många fall utgörs av de intagnas narkotikamissbruk och därmed följande handel med narkotika. Många anser också att de försämrade kontakterna med de intagna ofta gör rehabiliterande insatser meningslösa.

Olika åtgärder har under senare år vidtagits för att komma till rätta med narkotikamissbruket inom kriminalvården.

Regeringen tillkallade sålunda i mars 1977 en särskild ledningsgrupp med uppgift att föreslå insatser mot narkotikamissbruket i samhället och att verka för en samordning av insatserna på narkotikaområdet samt att löpande ta de initiativ som behövs. Ledningsgruppen avlämnade i februari 1978 rapporten (Ds S 1978:2) Åtgärder mot narkotikamissbruk. Ledningsgruppen fann det nödvändigt med genomgripande och snara åtgärder inom kriminalvården. Gruppens rapport låg till grund för propositionen 1977/78:105 om åtgärder mot narkotikamissbruket. I propositionen redovisades vissa åtgärder som ledningsgruppen och kriminalvårdsstyrelsen initierat och regeringens ställningstaganden härtill.

Bland åtgärder som vidtagits i detta sammanhang bör i första hand nämnas att medel anslagits för inrättande av en frivillig och drogfri behandlingskedja vid tre anstaltsenheter, det s. k. Österåkerprojektet. Verksamheten, som föregicks av försöksverksamhet, påbörjades under våren 1978 och har fortlöpande utökats. F. n. disponeras för projektet 74 platser vid kriminalvårdsanstalten Österåker. Intagna som vill delta i behandlingen får förbinda sig att frivilligt lämna urinprov för kontrollanalys så att eventuellt bruk av narkotika kan avslöjas. I behandlingen ingår ett rikt utbud av olika aktiviteter och terapeutiska åtgärder; möjlighet finns att tillfälligt föra över intagna till avdelningen Mon i Östhammar och – från den 1 juli 1979 – att, som ett sista led i behandlingen, placera de intagna vid den öppna avdelningen Bogesund, belägen i Vaxholm.

Medel har också anvisats för inrättande av två narkotikafria avdelningar

med sammanlagt 20 platser vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg. Försök med narkotikafria avdelningar pågår även vid kriminalvårdsanstalterna Hall och Malmö. Dessutom finns inom kriminalvårdsstyrelsen en särskild arbetsgrupp som verkar för att narkotikafria avdelningar inrättas på anstalterna.

I enlighet med uttalanden i den nyssnämnda propositionen 1977/78:105 har också inletts försöksverksamhet som innebär att de intagna i ökad utsträckning differentieras efter sitt narkotikaberoende. Bl. a. kan grava missbrukare vid upprepade narkotikapåverkan skiljas från övriga intagna och placeras på avdelningar eller anstalter med större säkerhetsgrad och slutenhet. En förutsättning för en sådan differentiering är att det objektivt kan fastslås om den intagne är påverkad av narkotika. Det medel som i detta hänseende står till buds är urinalanalys. Genom ändringar i KvaL, som trätt i kraft den 1 januari 1979, har skapats laglig möjlighet att vid misstanke om narkotikapåverkan hos intagen avkräva denne urinprov för narkotikaanalys (prop. 1978/79:62, JuU 15). Undantag från kravet på konkret misstanke har uppställts i fråga om anstalter där man avser att placera intagna med ingen eller ringa narkotikaerfarenhet. Regeln har tillkommit för att säkerställa att sådana anstalter hålls helt fria från narkotika.

Utskottet har vid ett studiebesök på anstalten Österåker informerat sig om det nyssnämnda Österåkerprojektet. Enligt utskottets mening bör man se positivt på det arbete som bedrivs inom projektets ram liksom på försöken med inrättande av narkotikafria avdelningar på andra håll. En ökad differentiering leder till en bättre anstaltsmiljö och skapar större möjligheter att ge behandling åt de missbrukare som önskar bli fria från sitt missbruk. Verksamheten, som kan förväntas bli successivt utbyggd, innebär också en sådan differentiering av de intagna som efterlyses i motionerna 1169 och 1179. Utskottet ser med tillfredsställelse att åtgärder fortlöpande vidtas för att inrätta narkotikafria avdelningar på anstalterna.

Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida i berört hänseende erfordras inte.

Även med ett väl fungerande system för differentiering av de intagna föreligger behov av konventionella kontrollåtgärder. Som framhålls i motionen 853 begärde kriminalvårdsstyrelsen i anslagsframställningarna för nästa budgetår 13 vårdartjänster med hänsyn till narkotikasituationen. För tre av dessa, avseende tjänster för en visitationspatrull i Norrköping, har medel beräknats i budgetpropositionen.

Verksamheten med visitationspatruller har successivt byggts ut de senaste åren. F. n. har sex anstalter tillförsäkrats resurser för ändamålet, nämligen Kumla, Malmö, Hall, Österåker, Tidaholm och Norrköping. Särskilda tjänster har inrättats på Kumla, Malmö och Hall. Varje visitationspatrull består av tre vårdare. Patrullerna är i första hand avsedda för de anstalter där de är stationerade men kan användas på andra anstalter då svårigheter uppkommer att bemästra narkotikasituationen.

Utskottet ansluter sig till uppfattningen om värdet av ett väl fungerande visitationssystem; systemet har en stor funktion att fylla, inte minst i förebyggande syfte. Med hänsyn till den snabba utbyggnadstakten när det gäller visitationspatruller – tre tillkom på ledningsgruppens förslag i samband med beslutet om Österåkerprojektet – anser emellertid utskottet att utbyggnaden kan begränsas till de av regeringen föreslagna tjänsterna för en ny visitationspatrull. Utskottet vill emellertid tillägga att de positiva erfarenheterna av patrullernas verksamhet motiverar en fortsatt utbyggnad.

Med hänsyn till det anförda bör motionerna 853 och 1169 i nu berörd del inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De ökade möjligheter till differentiering av de intagna och den utbyggnad av verksamheten med visitationspatruller som nyss nämnts är också ägnade att tillgodose önskemålen i motionen 1169 om skärpt övervakning av narkotikabrottslingar på anstalterna och om ökade möjligheter att visitera besökare. I dessa hänseenden vill dock utskottet peka på de utomordentligt stora praktiska svårigheter som möter anstaltspersonalen när det gäller att utöva en kontrollfunktion och samtidigt sörja för den öppenhet och kommunikation med omvärlden via besök, brev och telefon som KvaL föreskriver. Det finns enligt utskottets mening fog för en förhoppning att den ökade differentiering av de intagna som f. n. eftersträvas skall underlätta svårigheterna härvidlag. De nu behandlade önskemålen i motionen 1169 bör med hänsyn till det anförda inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Anledning att, som föreslås i motionen 1181, nu förorda ändrade regler i KvaL om s. k. storlangares brev-, telefon- och besökskontakter föreligger inte enligt utskottets mening.

Inte heller finns skäl att enligt önskemål i sistnämnda motion ompröva permissionsreglerna i 32 § KvaL. Lagrummet, som fick sin nuvarande lydelse efter riksdagens prövning i december 1978 (prop. 1978/79:62, JuU 15), ger enligt utskottets mening tillräckligt utrymme för att beakta en eventuell förekomst av ett akut narkotikamissbruk vid prövning av permissionsansökan. Utskottet vill härvidlag hänvisa till uttalanden av departementschefen i det nyssnämnda lagstiftningsärendet att, mot bakgrund av den ökade risk för brottslighet som ofta hänger samman med ett pågående, intensivt narkotikamissbruk, den aktuella situationen i detta hänseende noga bör beaktas vid prövningen av permissionsfrågor. Yrkandet i motionen 1169 om skärpta permissionsregler bör med hänsyn till det anförda inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1181 yrkas också att KvaL skall ändras så att av lagen uttryckligt framgår att insmuggling av narkotika är ett allvarligt permissionsmissbruk. Utskottet vill med anledning av yrkandet understryka att insmuggling av narkotika till kriminalvårdsanstalt av intagen som åtnjutit permission inte bara utgör ett allvarligt permissionsmissbruk utan också ett brott mot narkotikastrafflagen som kan föranleda lagföring. Av praktiska skäl torde åtal dock mera sällan anställas. Gärningen föranleder emellertid enligt

fast praxis omedelbara åtgärder från anstaltsledningens sida beträffande den intagnes placering. Som regel blir det fråga om förflyttning till avdelning eller anstalt av mer sluten karaktär. Misskötsamheten får också som regel omedelbara konsekvenser i fråga om rätten till permission. Frågan härom har övervägts i samband med 1978 års ändringar i permissionsbestämmelserna i KvaL m. m.

Mot angiven bakgrund saknas anledning överväga någon ändring av KvaL i nu berört hänseende.

Även när det gäller förslaget i motionen 1190 att 7 § tredje stycket KvaL formellt skall innefatta även dem som dömts till frihetsstraff under två år får utskottet hänvisa till det nyss nämnda lagstiftningsärendet. Ett motsvarande yrkande avslogs av riksdagen på förslag av utskottet som hänvisade till angelägenheten av att restriktivitet iaktas vid bestämning av den krets som avses med lagrummet. Vidare åberopades vikten från rättssäkerhetssynpunkt av den riktpunkt som tvåårsgränsen utgör. Anledning saknas till annat ställningstagande då frågan nu återkommer. Motionärernas yrkande om tillkännagivande avstyrks alltså.

Önskemålen i motionen 1179 om en bättre rehabilitering bör enligt motionärerna, förutom genom inrättande av narkotikafria avdelningar eller anstalter och en mer differentierad behandling, tillgodoses genom bättre eftervård. Utskottet vill härvidlag hänvisa till departementschefens uttalanden i budgetpropositionen (s. 9 och 88) om planerna på att tillsätta två utredningar på det kriminalpolitiska området. Frågan om den framtida utformningen av kriminalvården i frihet är en huvuduppgift för en av utredningarna.

Med anledning av motionsyrkandet om utredning i denna del hänvisar utskottet också till pågående och planerade undersökningar inom kriminalvårdsstyrelsen. Här kan nämnas undersökningar angående tillämpningen av frivårdsförordningen och beträffande förhållandena för 400 frigivna under år 1977. Vidare bör nämnas arbetet inom en arbetsgrupp för ett projekt med försöksverksamhet med förstärkt frivård i Norrköping, benämnt Förstärkt fältarbete i frivården (FFF). I sammanhanget vill utskottet också crinra om den successiva utbyggnad av antalet s. k. § 34-placeringar som kriminalvårdsstyrelsen eftersträvar. Utskottet delar styrelsens uppfattning om värdet av sådana placeringar som behandlingsinstrument, inte minst som led i rehabiliteringen av de narkotikaskadade. Många gånger torde en § 34-placering också utgöra förutsättning för en meningsfull frivård.

Med hänvisning till det sålunda pågående och planerade utredningsarbetet saknas anledning till någon riksdagens åtgärd till följd av motionen i denna del.

Utskottets ställningstaganden innebär att utskottet avstyrker bifall till motionerna 853, 1169 (yrkande 3), 1179, 1181 (yrkande 1 delvis) och 1190 (yrkande 1 delvis).

Som framgår av det föregående har åtskilliga åtgärder vidtagits i syfte att komma till rätta med narkotikamissbruket på kriminalvårdens anstalter.

Mycket återstår dock ännu innan förhållandena kan betecknas som godtagbara. Enligt utskottets mening är emellertid den i motionen 2106 uppställda målsättningen att skapa en helt narkotikafri miljö på kriminalvårdens anstalter knappast realistisk. För att helt förhindra förekomsten av narkotika i anstalterna fordras en total avskärmning av de intagna från yttervärlden, vilken i praktiken är oförenlig med den större öppenhet gentemot samhället i form av ökade möjligheter till permissioner, frigång, besök m. m. som utgjorde en av grundvalarna för kriminalvårdsreformen. De åtgärder som nu redovisats och som haft till syfte bl. a. att uppnå en bättre differentiering av de intagna synes emellertid ägnade att lösa narkotikaproblemen på en del av anstalterna och för intagna som själva önskar komma ur sitt narkotikamissbruk. Enligt utskottets mening är det angeläget att detta arbete fortsätts. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen 2106 i här ifrågasättande del.

I motionen 845 hemställs att riksdagen skall uttala sig för en förbättring av arbetsmiljön för de anställda vid kriminalvårdsanstalterna Tidaholm och Norrtälje. Motionerna utgår från ett projekt, betecknat Mindre anstaltsavdelningar, för vilket kriminalvårdsstyrelsen begärt medel i sina anslagsframställningar för såväl innevarande budgetår som för budgetåret 1979/80. Enligt motionärernas mening bör en omdisponering ske för att förbättra förhållandena vid de båda anstalterna.

Anstalterna Tidaholm och Norrtälje är slutna riksanstalter, som planerades och uppfördes under 1950-talet. Anstalterna var avsedda för ett klientel som förutsattes göra en produktiv insats under förhållanden som så långt som möjligt överensstämde med dem som råder vid en modern storindustri. Personalen dimensionerades med hänsyn till den relativt godartade klientelsammansättning, som var aktuell för dessa anstalter. Under senare år har en ökning skett av antalet intagna med långa verkställighetstider och med narkotikaproblem och andra psykiska och sociala störningar. Dessa förhållanden har enligt kriminalvårdsstyrelsen i grunden rubbat förutsättningarna för att med lika stor personal och under i övrigt oförändrade förhållanden bedriva en meningsfull kriminalvård vid anstalterna. Kriminalvårdsstyrelsen föreslog en omorganisation av anstalterna som innebär reducering av platsantalet och förstärkning av personalen. För budgetåret 1979/80 begärde kriminalvårdsstyrelsen två tjänster som assistent, en tjänst som tillsynsman och 24 tjänster som vårdare. Kostnaden för projektet beräknades av kriminalvårdsstyrelsen till knappt 3,2 milj. kr. Departementschefen beräknar inte medel för projektet i årets budgetproposition.

Frågan om genomförande av projektet Mindre anstaltsavdelningar prövades också föregående år av utskottet (JuU 1977/78:31) med anledning av en motion i ämnet. Utskottet ställde sig i princip bakom önskemålet att åstadkomma förbättringar för personal och intagna vid anstalterna Tidaholm och Norrtälje. Med hänsyn till kostnaderna för övriga angelägna satsningar under förevarande anslag ansåg sig utskottet emellertid inte kunna förorda att

projektet genomfördes under budgetåret 1978/79. Mot att förslaget realiserades talade enligt utskottets mening också beläggningsutvecklingen vid kriminalvårdsanstalterna. Enligt utskottets mening borde dock alla möjligheter tas till vara att genom omdisponeringar inom givna ramar åstadkomma önskvärda förbättringar.

När önskemålet om genomförande av projektet Mindre anstaltsavdelningar nu återkommer vill utskottet till en början anmärka att vad utskottet anförde i frågan föregående år alltjämt äger tillämpning. Budgetläget medger inte heller i år att förevarande anslag uppräknas för ändamålet. Härtill kommer att enligt vad utskottet anfört ovan beläggningsutvecklingen är sådan att antalet platser vid anstalterna ej bör reduceras utan att ytterligare platser inrättas någon annanstans. Med hänsyn till det sagda och till angelägenheten av de övriga anslagsbehov som skall tillgodoses under anslaget Kriminalvårdsanstalterna är utskottet inte berett att förorda någon preciserad omdisponering inom anslaget. Arbetsmiljön vid de båda anstalterna är emellertid sådan att utskottet liksom förra året vill understryka angelägenheten av att förbättringar eftersträvas inom givna ramar.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionen 845.

I motionen 1756 hemställs att isoleringsstraffet och de s. k. säkerhetsavdelningarna (specialavdelningarna) skall avskaffas. Beträffande förhållandena vid specialavdelningarna hänvisar motionärerna till Svenska röda korsets rapport En undersökning från humanitär synpunkt av förhållandena vid specialavdelningarna på kriminalvårdsanstalterna Hall, Kumla och Norrköping.

Ett motionsyrkande av samma innebörd prövades av utskottet förra året (JuU 1977/78:31). Utskottet hänvisade då beträffande yrkandet om isoleringsstraffet till att möjligheten att använda isolering som disciplinärt bestraffningsmedel hade avskaffats genom ändring i KvaL år 1976 (prop. 1975/76:165, JuU 43, rskr 373) samt till det då pågående arbetet inom utredningen om isolering inom kriminalvården.

Utredningen har numera avslutat sitt arbete. I betänkandet (SOU 1979:4) Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården har utredningen lagt fram förslag rörande minskad användning av avskildhetsåtgärder och om lättnader för dem som avskiljs. Vidare behandlar utredningen frågan om förebyggande åtgärder för att minska behovet av avskildhet. Utredningens förslag remissbehandlas f. n.

Med hänsyn till det pågående arbetet med översyn av avskildhetsbestämmelserna i KvaL bör yrkandet rörande isolering i motionen 1756 inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I sistnämnda motion framställs också ett yrkande om förhållandena vid specialavdelningarna. Ett motsvarande yrkande prövades av utskottet förra året. Utskottet erinrade då om de extrema förutsättningar som gäller för placering av intagna inom dessa avdelningar samt om den möjlighet till besvär över kriminalvårdsstyrelsens beslut härom som föreligger enligt 59 §

KvaL. Utskottet uttalade vidare att det borde beaktas att placering på specialavdelning i vissa fall erfordras för att åstadkomma acceptabla förhållanden för intagna och anställda på övriga avdelningar.

Utskottet vidhåller sina ställningstaganden från förra året och finner inte anledning biträda motionsyrkandet om åtgärder för avskaffande av specialavdelningarna.

I motionen 1756 yrkas också att riksdagen skall uttala att FFCO (Förenade Fångars Centralorganisation) erkänns som förhandlingsorganisation. Motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet förra året (JuU 1977/78:31). Utskottet hänvisade då till sina tidigare uttalanden om att förhållandet mellan intagna och kriminalvårdsstyrelsen inte är ett partsförhållande i arbetsrättslig mening. Lagen om medbestämmande i arbetslivet, som är tillämplig på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, kunde därför inte åberopas till stöd för förenings- eller förhandlingsrätt, och en organisation av intagna kunde ej tillerkännas sådan förenings- och förhandlingsrätt som tillerkänns arbetstagarorganisation enligt medbestämmandelagen. Det beskrivna rättsläget var enligt utskottets mening en naturlig konsekvens av de grundläggande tvångsmomenten i kriminalvården, och någon ändring härvidlag kunde inte komma i fråga. Det sagda hindrade inte, uttalade utskottet vidare, att de intagna inom ramen för reglerna i 36 § KvaL borde tillerkännas möjlighet att påverka sin situation så långt förhållandena det medger.

Frågan om intagnas inflytande har också behandlats av utredningen om personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter i betänkandet (SOU 1977:76) Personalen vid kriminalvårdens anstalter samt i isoleringsutredningens ovannämnda betänkande (SOU 1979:4) Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården.

I det förstnämnda betänkandet uttalas bl. a. att de intagna på en avdelning bör uppmuntras att i lämpliga organisatoriska former ta sig an frågor som rör dem gemensamt, t. ex. angående fritidsaktiviteter och ordningen på avdelningen. Erfarenheter från anstalter visar enligt utredningen att sådan verksamhet och även medverkan i förtroenderåd och samrådsorgan ger de intagna ökat självförtroende och underlättar deras kontakter med andra människor. Det är dock, påpekar utredningen, av vikt att man för de intagna klart anger gränserna för medinflytandet så att deras medverkan inte byggs upp på falska föreställningar om "anstaltsdemokrati".

Isoleringsutredningen uttalar att medinflytande för de intagna i behandlingsfrågor kan ha betydelse för deras rehabilitering och att erfarenheter av förtroenderådsverksamhet kan stärka deltagarnas självförtroende och göra dem mera skickade att möta samhället efter frigivningen. Enligt utredningen är det angeläget att samrådsverksamheten vid anstalterna får så fasta organisatoriska former som möjligt; följden kan annars bli individuella och andra oorganiserade aktioner, vilket kan leda till ökat behov av sanktioner och tvångsingripanden. Det bör enligt utredningen ankomma på kriminal-

vårdsstyrelsen att bära det yttersta ansvaret för att bestämmelserna i 36 § KvaL tillämpas vid anstalterna.

Olika frågor om förbättrade möjligheter för intagna att genom samrådsförfarande påverka sin situation kan enligt utskottets mening antas bli prövade i samband med det fortsatta lagstiftningsarbete som aktualiseras av de båda ovan nämnda utredningsförslagen. Mot denna bakgrund anser utskottet, som vidhåller sitt ställningstagande från förra året, att motionsyrkandet ej bör vinna riksdagens bifall.

När det gäller det i motionen 1756 upptagna yrkandet om en utredning rörande förhållandena vid kriminalvårdsanstalterna vill utskottet, liksom förra året, hänvisa till de aktuella problemens samband med narkotikasituationen på anstalterna. Spörsmål härom har behandlats av utskottet i det föregående. Utskottet avstyrker bifall till motionsyrkandet om utredning angående förhållandena vid anstalterna.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens medelsberäkning under förevarande punkt.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *variationer i kriminalvårdsanstalternas beläggning* avslår motionen 1978/79:245,
2. att riksdagen beträffande *kvinnliga intagna* avslår motionen 1978/79:1190 i denna del (yrkande 2 delvis),
3. att riksdagen beträffande *annexet Rödjan* avslår motionen 1978/79:417 i denna del (yrkande 1) och motionen 1978/79:1168,
4. att riksdagen beträffande *kriminalvårdsanstalten Lärbro* avslår motionen 1978/79:500,
5. att riksdagen beträffande *semesterstängning av anstaltsavdelningar* avslår motionen 1978/79:417 i denna del (yrkande 2),
6. att riksdagen beträffande *plan för anstaltsbeståndet* avslår motionen 1978/79:1190 i denna del (yrkande 2 delvis),
7. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1190 i denna del (yrkande 3) till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 706 106 000 kr.,
8. att riksdagen beträffande *differentiering av intagna* avslår motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 3 delvis) och motionen 1978/79:1179 i denna del (delvis),
9. att riksdagen beträffande *visitationspatruller* avslår motionen 1978/79:853 och motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 3 delvis),
10. att riksdagen beträffande *övervakning av narkotikabrottslingar, m. m.* avslår motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 3

- delvis) och motionen 1978/79:1181 i denna del (yrkande 1 delvis),
11. att riksdagen beträffande *permissionsreglerna i 32 § lagen om kriminalvård i anstalt* avslår motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 3 delvis) och motionen 1978/79:1181 i denna del (yrkande 1 delvis),
 12. att riksdagen beträffande *påföljd vid permissionsmissbruk* avslår motionen 1978/79:1181 i denna del (yrkande 1 delvis),
 13. att riksdagen beträffande *tvåårsgränsen i 7 § lagen om kriminalvård i anstalt* avslår motionen 1978/79:1190 i denna del (yrkande 1 delvis),
 14. att riksdagen beträffande *rehabilitering av intagna m. m.* avslår motionen 1978/79:1179 i denna del (delvis),
 15. att riksdagen beträffande *narkotikafri miljö på kriminalvårdsanstalterna* avslår motionen 1978/79:2106 i denna del (delvis),
 16. att riksdagen beträffande *kriminalvårdsanstalterna Tidaholm och Norrtälje* avslår motionen 1978/79:845,
 17. att riksdagen beträffande *isolering* avslår motionen 1978/79:1756 i denna del (yrkande 1 delvis),
 18. att riksdagen beträffande *specialavdelningar* avslår motionen 1978/79:1756 i denna del (yrkande 1 delvis),
 19. att riksdagen beträffande *erkännande av FFCO* avslår motionen 1978/79:1756 i denna del (yrkande 2),
 20. att riksdagen beträffande *utredning av förhållandena vid kriminalvårdsanstalterna* avslår motionen 1978/79:1756 i denna del (yrkande 3).

3. **Frivården.** Regeringen har under punkten F 3 (s. 95 och 96) föreslagit riksdagen att till Frivården för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 153 629 000 kr.

Motioner

I motionen 1978/79:840 av Bengt Bengtsson (c) och Svea Wiklund (c) hemställs att riksdagen beslutar om ett särskilt anslag om 350 000 kr. till Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg för utökning av antalet platser och personal vid inackorderingshemmet vid Haga Kyrkogata nr 6.

I motionen 1978/79:1182 av Lisa Mattson m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar om en ökning av statsbidraget till Skyddsvärnet i Göteborg i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motionen 1978/79:1749 av Inger Lindquist (m) hemställs att riksdagen beslutar att av det i budgetpropositionen föreslagna förslagsanslaget till Frivården 3 217 116 kr. tilldelas Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg.

Utskottet

Under denna punkt föreslås att riksdagen anvisar ett förslagsanslag av 153 629 000 kr. vilket innebär en höjning i förhållande till anslaget för innevarande budgetår med 11 641 000 kr. Medel beräknas bl. a. för två nya tjänster som skyddskonsulent och två tjänster som inspektör. Härigenom kan frivårdsdistrikten i Helsingborg och Jönköping delas. Fyra tjänster som assistent kan i detta sammanhang bli indragna.

I motionerna 840, 1182 och 1749 tas upp frågan om statsbidrag till Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg. Enligt yrkandet i motionen 840 bör riksdagen besluta om ett särskilt anslag om 350 000 kr. till föreningen för utökning av antalet platser och av personalen vid föreningens inackorderingshem på Haga Kyrkogata 6 i Göteborg. I motionen 1182 yrkas att föreningen skall, utöver de belopp som föreslagits i kriminalvårdsstyrelsens anslagsframställningar, erhålla 329 000 kr. som statsbidrag. Medlen, som enligt motionärernas mening bör belasta förevarande anslag, föreslås bli använda bl. a. för utbyggnad av inackorderingshemmet på Haga Kyrkogata 6. Enligt yrkandet i motionen 1749 bör av det i budgetpropositionen föreslagna anslaget sammanlagt 3 217 116 kr. tilldelas föreningen. De ökade medlen är enligt motionären avsedda att användas för ökning av föreningens personalstyrka.

Enligt avtal år 1977 mellan kriminalvårdsstyrelsen och Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg skall föreningen i lokaler vid Haga Kyrkogata 6 i Göteborg och i Sociala huset i Göteborg driva två inackorderingshem för kriminalvårdens klienter liksom, övergångsvis, för dem som varit eller kan förväntas bli föremål för kriminalvårdande åtgärder. På vardera hemmet får tas emot högst 12 gäster samtidigt. Inackorderingen på hemmen skall normalt omfatta den tid som krävs för att förbättra klienternas sociala situation. Föreningen skall vidare enligt avtalet vid Haga Kyrkogata 6 driva en socialmedicinsk klinik, som skall erbjuda kriminalvårdens klienter kostnadsfri konsultation och behandling. Verksamheten skall också, när det av läkare anses påkallat, avse klienternas anhöriga.

Föreningen skall enligt avtalet anställa viss personal med av regeringen fastställd lönegradsplacering. Vid hemmet på Haga Kyrkogata 6 skall sålunda anställas en föreståndare, tillika byråföreståndare, en husmor, en assistent, ett ekonomibiträde, vid hemmet i Sociala huset en föreståndare, en husmor och ett ekonomibiträde samt vid den socialmedicinska kliniken en assistent, en översköterska, ett kontorsbiträde, en läkare med arvode och en psykolog med arvode.

I betänkandet (Ds Ju 1976:9) Frivård i storstad lade frivårdens storstadsutredning fram förslag rörande frivården i Stockholm, Göteborg och Malmö. Utredningen föreslog beträffande Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg att tidigare avtal mellan staten och föreningen skulle sägas upp och att en statlig behandlingscentral omfattande en socialmedicinsk klinik och två inackorde-

ringshem skulle inrättas i Göteborg för frivårdens räkning. Skyddsvärnets klinik och ett inackorderingshem föreslogs få samma resurser som motsvarande enheter vid frivårdens behandlingscentral i Stockholm. Ett inackorderingshem föreslogs få samma personaltillgång som kriminalvårdens inackorderingshem. Vidare föreslogs att avtal skulle träffas med föreningen beträffande den av föreningen bedrivna fritidsverksamheten.

Regeringen redovisade i 1977 års budgetproposition sina ställningstaganden med anledning av storstadsutredningens förslag. I propositionen beräknades beträffande Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg medel som täckte endast automatiska kostnadsökningar. Chefen för justitiedepartementet uttalade bl. a. att frågan om förstatligande av verksamheten vid Skyddsvärnets inackorderingshem borde anstå i avvidan på resultatet av en inom kriminalvårdsstyrelsen pågående utredning rörande frivårdsklienternas bostadsförhållanden. Med anledning av en motion med yrkande om förbättrade resurser för föreningen uttalade utskottet att det borde beaktas att medelsförbrukningen för föreningens fortsatta verksamhet inte kunde bestämmas innan slutlig ställning tagits till föreningens fortsatta verksamhet efter genomförande av de planerade organisationsändringarna beträffande frivården i Göteborgsregionen (JuU 1976/77:29).

I sin anslagsframställning till kriminalvårdsstyrelsen för budgetåret 1979/80 hänvisade föreningen till storstadsutredningens förslag. Föreningen anförde att föreningen trots de otillräckliga resurserna har kunnat upprätthålla verksamheten genom att personalen utför ett uppoffrande arbete men att det från de anställdas sida vid upprepade tillfällen krävts att personalen skulle ökas till vad som finns på liknande institutioner i landet.

Föreningen följde i sin anslagsbegäran i stort sett storstadsutredningens förslag. Enligt föreningens förstahandsyrkande (Budget I) begärdes ett statsbidrag om sammanlagt 3 750 746 kr. Medel hade härvid beräknats för bidrag till inrättande av ett behandlingshem för narkotikamissbrukare. Alternativt yrkande föreningen att bidrag skulle utgå med 3 217 116 kr. (Budget II). Medel hade enligt detta förslag beräknats för en avsevärd personalökning vid inackorderingshemmen och den socialmedicinska polikliniken.

Kriminalvårdsstyrelsens förslag innefattade endast höjning för löne- och prisomräkningar. Regeringens förslag i den nu föreliggande budgetpropositionen följer kriminalvårdsstyrelsens förslag.

I en skrift till chefen för justitiedepartementet i november 1978 framhöll föreningen att de planerade lokalerna för ett behandlingshem inte torde kunna stå till föreningens förfogande men att föreningen kommer att försöka få fram förslag på andra lokaler som är lämpliga för ändamålet. Föreningen framhöll emellertid i skriften att, även om något behandlingshem inte startas, det är absolut nödvändigt att föreningen erhåller ett ökat statsbidrag enligt Budget II. Vidare anförde föreningen att den skyddskonsulentexpedition, som har lokaler vid Haga Kyrkogata 6, kommer att flyttas den 1 juli 1979.

Detta innebär en ökad hyreskostnad för föreningen om ca 102 000 kr.

I yttrande den 8 januari 1979 över Skyddsvärnets framställning till chefen för justitiedepartementet anförde kriminalvårdsstyrelsen att det med hänsyn till principen om det lokala kostnadsansvaret för frivårdens klienter kan ifrågasättas om statens stöd till Föreningen Skyddsvärnets verksamhet skall leda till att nya specialinstitutioner av typ behandlingscentral byggs upp. I fråga om inackorderingshem och övriga boendecalternativ är enligt vad styrelsen uttalade betänkligheterna från principiell synpunkt mindre. I kommuner av Stockholms och Göteborgs storlek finns det, anförde kriminalvårdsstyrelsen, underlag för många institutioner av skiftande karaktär; det väsentliga är att institutionerna är relativt små och att kraven på gästerna kan avpassas efter deras situation och förmåga. Enligt kriminalvårdsstyrelsen är det speciellt angeläget att ha tillgång till boendecalternativ med god tillsyn och möjlighet till ordnade gemensamma aktiviteter, exempelvis för § 34-placeringar, eftersom man i dessa fall inte i samma utsträckning som annars kan påräkna tillgång till kommunala resurser.

Kriminalvårdsstyrelsen anförde vidare följande.

Med utgångspunkt i ovan redovisade synpunkter kan kriminalvårdsstyrelsen inte tillstyrka att Skyddsvärnet i Göteborg får medel att utvidga sin socialmedicinska verksamhet i enlighet med yrkandena i den remitterade skrivelsen. Däremot talar mycket för att inackorderingshemmet på Haga Kyrkogata 6 behöver kompletteras med speciella platser och mer personal bland annat för att svara mot kraven ifråga om § 34-placerade. Det är angeläget att Skyddsvärnet får möjlighet att behålla de lokaler i fastigheten Haga Kyrkogata 6, som är en förutsättning för en utbyggnad av inackorderingshemmet. Vidare är det önskvärt att verksamheten på inackorderingshemmet i Sociala Huset kan fortsätta även om hemmet flyttar till andra lokaler. Kompensation för bortfall av hyresinkomster och uppräknig av medel för omkostnader är därför nödvändiga.

Enligt styrelsens mening är det också motiverat att förstärka handläggarpersonalen vid Haga Kyrkogata 6 med en assistent i reglerad befordringsgång Bg 16 D för dels behandlingsinsatser för § 34-placerade vid hemmet, dels administrativt biträde till byråföreståndaren. Erfarenheten har visat att den assistenttjänst i högst F 5 som föreningen tillfördes genom avtalet 1977 inte tillräckligt kunnat kompensera bortfallet av resurser vid omorganisationen av frivården i Göteborg.

Kriminalvårdsstyrelsen tillstyrker därför att föreningen Skyddsvärnet i Göteborg erhåller statsbidrag med 328 734 kronor utöver de belopp som angavs i styrelsens anslagsframställning för 1979/80, fördelat sålunda

En assistenttjänst Bg 16 D	102 298:-
Vikariemedel 19 %	19 436:-
Kompensation för bortfall av hyresinkomster	107 000:-
Ytterligare medel för omkostnader	100 000:-

Yrkandena i motionerna 840 och 1182 ansluter sig i stort till det förslag som i januari 1979 har lämnats till regeringen från kriminalvårdsstyrelsen. Yrkandet i motionen 1749 innefattar en betydligt kraftigare förstärkning av Föreningen Skyddsvärnets verksamhet i linje med vad som föreslogs av

storstadsutredningen. Enligt utskottets mening är en förstärkning motiverad. Den bör emellertid begränsas till vad som föreslagits av kriminalvårdsstyrelsen. Skyddsvärnet bör därför tilldelas ytterligare statsbidrag med 328 734 kr. Med hänsyn till angelägenheten av de övriga anslagsbehov som skall tillgodoses inom ramen för förevarande anslag bör medel för förstärkningen erhållas genom en ökning av anslaget.

Utskottet har i övrigt ingen erinran mot regeringens medelsberäkning.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1978/79:840, 1978/79:1182 och 1978/79:1749 till *Frivården* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 153 958 000 kr.

4. Maskin- och verktygsutrustning m. m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna F 4–F 8 (s. 96–99) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1979/80 anvisar

1. till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* ett reservationsanslag av 2 300 000 kr.,
2. till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 6 500 000 kr.,
3. till *Utbildning av personal m. fl.* ett reservationsanslag av 5 065 000 kr.,
4. till *Vårdutbildningsnämnden* ett reservationsanslag av 3 890 000 kr.,
5. till *Kriminalvårdsenheter med särskild budget* ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 19 april 1979

På justitieutskottets vägnar

LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Hans Petersson i Röstänga (fp), Lilly Bergander (s), Gunde Ranceskog (c), Håkan Winberg (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Svea Wiklund (c), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c), Helge Klöver (s), Joakim Ollén (m) och Martin Segerstedt (s).

Reservationer

1. vid punkten 2 (Kriminalvårdsanstalterna)

av Bertil Johansson (c), Gunde Raneskog (c), Svea Wiklund (c), Gunilla André (c) och Ella Johnsson (c), som beträffande *medelsberäkningen* (moment 7) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 10 med "Utskottet anser" och slutar på s. 11 med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utvärderingen av försöken vid Tillberga och Skogome talar enligt utskottets mening för en vidgad verksamhet med marknadsanpassad ersättning. Utskottet ser därför med tillfredsställelse att departementschefen avser att föreslå regeringen att tillsätta en utredning för att undersöka förutsättningarna härlför. För att snarast få underlag för beslut om vidgad verksamhet bör enligt utskottets mening dessutom startas ytterligare försöksverksamhet enligt yrkandet i motionen 1190. Verksamheten bör äga rum vid tre anstalter enligt det modifierade system som föreslagits av kriminalvårdsstyrelsen. Utskottet tillstyrker således bifall till motionen 1190 i denna del och föreslår riksdagen att för det angivna ändamålet anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 800 000 kr. förhöjt förslagsanslag.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "förevarande punkt" bort ha följande lydelse:

Utöver vad som angetts i det föregående har utskottet ingen erinran mot regeringens medelsberäkning.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:1190 i denna del (yrkande 3) till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 706 906 000 kr.

2. vid punkten 2 (Kriminalvårdsanstalterna)

av Håkan Winberg (m) och Joakim Ollén (m), som beträffande *övervakning av narkotikabrottslingar, m. m.* (moment 10) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "De ökade" och slutar med "utskottets mening" bort ha följande lydelse:

De ökade möjligheter till differentiering av de intagna och den utbyggnad av verksamheten med visitationspatruller som nyss nämnts är också ägnade att tillgodose önskemålen i motionen 1169 om skärpt övervakning av narkotikabrottslingar på anstalterna och om ökade möjligheter att visitera besökare. I dessa hänseenden vill utskottet peka på de utomordentligt stora praktiska svårigheter som möter anstaltspersonalen när det gäller att utöva en kontrollfunktion och samtidigt sörja för den öppenhet och kommunikation

med omvärlden via besök, brev och telefon som KvaL föreskriver. När det gäller dem som dömts för grov narkotikabrottslighet måste enligt utskottets mening intresset av att hindra dessa intagna från fortsatt brottslig verksamhet många gånger sättas framför intresset av öppenhet och kommunikation. Restriktiva regler bör enligt utskottets mening gälla i fråga om dessa intagnas brev-, telefon- och besökskontakter. Riksdagen bör hos regeringen begära förslag till ändringar i KvaL med detta syfte. Samtidigt bör riksdagen begära förslag till regler som ger ökade möjligheter att visitera dem som besöker intagna som dömts för grov narkotikabrottslighet.

Vad utskottet med anledning av motionen 1169 i denna del och motionen 1181 i denna del anfört om ändringar i KvaL beträffande övervakning av intagna som dömts för grov narkotikabrottslighet m. m. bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen beträffande *övervakning av narkotikabrottslingar, m. m.* med anledning av motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 3 delvis) och motionen 1978/79:1181 i denna del (yrkande 1 delvis) ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ändringar i lagen om kriminalvård i anstalt i detta hänseende.

3. vid punkten 2 (Kriminalvårdsanstalterna)

av Bertil Johansson (c), Gunde Raneskog (c), Håkan Winberg (m), Svea Wiklund (c), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c) och Joakim Ollén (m), som beträffande *permissionsreglerna i 32 § lagen om kriminalvård i anstalt (moment 11)* anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Inte heller" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

I motionen 1181 framhålls att ett eventuellt narkotikamissbruk förtjänar mycket stor uppmärksamhet vid prövning av permissionsansökan. En intagen med ett aktuellt missbruk synes enligt motionärerna ha påtagligt svårt att undvika fortsatt missbruk och återfall i brott under permission. Möjligheterna att bevilja permission enligt 32 § första stycket KvaL bör därför begränsas i fråga om intagna med ett pågående missbruk. Detta bör ske genom en kraftigare markering i lagtexten av möjligheterna att vägra permission. Liknande synpunkter anförs i motionen 1169.

Enligt det angivna lagrummet i dess lydelse från den 1 januari 1979 kan för underlättande av anpassningen i samhället intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (korttidspermission) om ej påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk föreligger. Korttidspermission får också ges om annan särskild anledning föreligger därtill.

Utskottet delar den i motionen 1181 framförda uppfattningen att lagtexten innebär en alltför stark begränsning av möjligheterna att vägra permission i fråga om intagna som, då permissionsfrågan aktualiseras, missbrukar narkotika. Detta gäller också – såsom framhålls i motionen 1169 – andra grupper intagna. En större restriktivitet möjliggörs om bestämningen ”påtaglig” i uttrycket ”påtaglig fara för fortsatt brottslig verksamhet” utgår. Utskottet föreslår i linje med önskemålen i motionerna att en sådan ändring görs i paragrafen.

dels att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen beträffande *permissionsreglerna i 32 § lagen om kriminalvård i anstalt* med anledning av motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 3 delvis) och motionen 1978/79:1181 i denna del (yrkande 1 delvis) antar följande

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt att 32 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 §

För att underlätta anpassningen i samhället kan intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (korttidspermission), om ej *påtaglig* fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk föreligger. Korttidspermission får också ges, om annan särskild anledning föreligger därtill.

För att underlätta anpassningen i samhället kan intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (korttidspermission), om ej fara för fortsatt brottslig verksamhet eller avsevärd fara för annat missbruk föreligger. Korttidspermission får också ges, om annan särskild anledning föreligger därtill.

Intagen som avses i 7 § tredje stycket och på skäl som där anges är placerad i slutan anstalt får beviljas korttidspermission endast om synnerliga skäl föreligger därtill.

För korttidspermission får ställas de villkor som kan anses erforderliga beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Är noggrann tillsyn behövlig, kan föreskrivas att den intagne under permissionen skall vara ställd under bevakning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

4. vid punkten 2 (Kriminalvårdsanstalterna)

av Bertil Johansson (c), Gunde Raneskog (c), Håkan Winberg (m), Svea Wiklund (c), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c) och Joakim Ollén (m), som beträffande *tvåårsgränsen i 7 § lagen om kriminalvård i anstalt* (moment 13) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Även när" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

I motionen 1190 framhålls också att tillämpningsområdet för de speciella permissionsregler som enligt 7 § tredje stycket KvaL gäller för en speciell kategori intagna som dömts till långa straff, två år eller mer, bör vidgas. Enligt motionärerna kan strafftider under två år förekomma även vid mycket allvarliga narkotikabrott, nämligen i de fall då beslut om förvisning har beaktats vid straffmätningen. Motionärerna yrkar att riksdagen ger regeringen till känna att en ändring är angelägen och att detta bör beaktas i det kriminalpolitiska utredningsarbetet.

Avgränsningen av den kategori lagöverträdare som enligt 7 § tredje stycket KvaL skall placeras i slutna anstalt har skett med ledning av de riktlinjer som drogs upp i en år 1972 framlagd och av riksdagen godkänd proposition med förslag till åtgärder mot narkotikamissbruk. Bestämmelsen avser som ovan nämnts främst personer som ägnat sig åt grov narkotikabrottslighet.

Utvecklingen efter införande av KvaL år 1974 har enligt utskottets mening ytterligare bekräftat behovet av särskilda regler i KvaL beträffande den kategori av intagna som gjort sig skyldig till grov narkotikabrottslighet, främst när det gäller förutsättningarna för erhållande av permission. Bestämmelserna i 7 § tredje stycket KvaL avser enligt sin nuvarande lydelse enbart dem som dömts till fängelse i lägst två år eller till internering med en minsta tid av två år eller mer. Den kan därför inte tillämpas på dem som dömts för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling gällande narkotika, om straffet bestämts till kortare tid än två år.

Enligt utskottets mening bör det i fråga om samtliga lagöverträdare som dömts för grov narkotikabrottslighet regelmässigt vara möjligt att placera dem i slutna anstalt och vägra korttidspermission, om det inte föreligger synnerliga skäl till permission. Lagtexten bör därför utformas så att detta blir formellt möjligt. Utskottet beaktar i detta sammanhang särskilt det av motionärerna angivna förhållandet att strafftider under två år kan komma i fråga även för mycket allvarlig brottslighet, nämligen i de fall där beslut om förvisning har beaktats vid straffmätningen. Det bör observeras att beslut om förvisning förekommer i betydande utsträckning i samband med straff för grov narkotikabrottslighet. Av betydelse är också att ådömd förvisning i många fall inte verkställs.

Vad nu sagts gäller också vid annan allvarlig brottslighet begången av

sådana lagöverträdelser som eljest omfattas av stadgandet.

Regeringen bör med hänsyn till det anförda snarast lägga fram förslag till ändring i 7 § KvaL i enlighet med de här framförda önskemålen. Vad utskottet sålunda anført bör ges regeringen till känna som riksdagens mening.

dels att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse.

13. att riksdagen beträffande *tvåårsgränsen i 7 § lagen om kriminalvård i anstalt* med anledning av motionen 1978/79:1190 i denna del (yrkandet 1 delvis) ger riksdagen till känna vad utskottet anført i detta hänseende.

